

МОНОГРАФИЈА О СРЕДЊОВЈЕКОВНОЈ ПРОШЛОСТИ ЈЕДНОГ МИКРОПРОСТОРА

(Радмило Пекић, *Билећке Рудине у средњем вијеку*,
Филозофски факултет у Приштини са привременим сједиштем
у Косовској Митровици – Удружење историчара Републике Српске
„Милорад Екмечић“, Косовска Митровица – Бања Лука 2018)

Недавно је, у издању Филозофског факултета у Приштини са привременим сједиштем у Косовској Митровици и Удружења историчара Републике Српске „Милорад Екмечић“, из штампе изашла студија монографског карактера *Билећке Рудине у средњем вијеку*, чији је аутор ванредни професор Филозофског факултета у Приштини са привременим сједиштем у Косовској Митровици, медиевиста Радмило Пекић. Књига је настала као резултат његовог вишегодишњег интересовања за прошлост родног мјеста, базираног на систематском проучавању архивске грађе, теренским истраживањима материјалних остатака и сачуваног народног предања.

У погледу структуре обимна и свестрана истраживања ваљано су тематски уобличена. Послије прецизно конципираног и врло садржајног *Увода* (стр. 5–14), у којем аутор даје критички осврт о стању сачуване изворне грађе и о степену научних достигнућа до којих је до сада дошла историографија, књига се дијели на четири обимом неједнака и тематски распоређена дијела са закључком, списковима скраћеница и коришћених извора и литературе, те регистром географских и личних имена, врло корисних у праћењу основног текста.

Поштујући уобичајени редослијед излагања у историјској науци, професор Пекић кроз поглавље *Најранији писани њомени, њоложај и њосѡанак насеља* (стр. 15–50) најприје упознаје читаоца са историјско-географским приказом Билеће и њене ближе околине, указујући, с разлогом, на значај путних комуникација које су преко овог подручја одвајкада повезивале јадранску обалу са унутрашњошћу Балкана и без сумње утицале на привредни развој цијелог овог краја. На том простору је након досељавања Словена образована територијално-управна јединица, жупа Рудине, коју, по њеној централној области (*contrata de Bilechia*), дубровачки нотари XV вијека називају још и Рудине Билећке. Захваљујући систематском истраживању архивске грађе аутор доноси и бројне податке о насељеним мјестима чија се имена, с обзиром на прив-

редну повезаност овог краја са Републиком Св. Влаха, могу пронаћи у разним серијама Дубровачког архива. На темељу таквог истраживачког напора професор Пекић претреса и све непоуздане и нетачне тврдње које су се на основу народног предања, или, као што је то случај са првим писаним поменом Билеће, заблуде које су се нашле у једном дијелу стручне литературе. Слично је и са тврдњом да се на локалитету Торич, недалеко од данашње касарне у Билећи, налазио утврђени град Павловића, коју је, управо консултацијом савремене архивске грађе и теренских истраживања, аутор дефинитивно оповргнуо.

У другом поглављу књиге насловљеном *Полијичке њриликe у Билећким Рудинама* (51–67) аутор даје уопштени преглед политичких прилика са акцентом на све познате промјене политичке власти у проучаваном крају, од досељавања Словена па до пада под турску власт.

Трећи, уједно и најобимнији, дио књиге *Кашуни у Билећким Рудинама* (69–197) доноси обиље података о становништву и начину његовог привређивања. Врло прегледно и јасно аутор пружа информације о свим влашким катунима који су током средњег вијека егзистирали на овом подручју (Предојевићи, Малешевци, Кресојевићи, Мириловићи, Приераци, Богдашићи, Мирушићи, Пилатовци). Посебно треба истаћи и ауторов научноистраживачки напор на пољу генеалогije и његово настојање да преко савремене архивске грађе утврди начин даљег разграђивања већ поменутих влашких родова. Иако је основна грана привређивања ових скупина било сточарство, близина Дубровника с једне, и интензиван трговачки промет путним комуникацијама *Via Drina* и *Via Jesera*, с друге стране, омогућавали су њихово ангажовање и у другим видовима привреде. Управо из ових влашких катуна потицали су и неки од најистакнутијих средњовјековних примућура или крамара, попут Херака Милошевића Малешевца који се овим послом бавио безмало 40 година. Њихови каравани углавном саобраћају на релацији Дубровник – Горње Подриње, Полимље, Гласинац и натраг, а понекад чак прелазе и много дуже трасе у правцу Ариља, Ваљева, Новог Пазара, Скопља и Софије. Поједини од њих били су укључени и у врло разгранату мрежу кредитне трговине, а било је и оних који су до евентуалне добити и профита настојали да дођу пљачком и отимачином и то не само трговачких артикала већ и људи које су након хватања углавном продавали у робље. Један дио становништва, без обзира на узраст, пол и физичку кондицију, напуштао је своја родна мјеста и трбухом за крухом одлазио у Дубровник у нади да ће тамо обезбиједити бољу егзистенцију. Презентовано је више уговора о ступању у службу код Дубровчана, а могуће је да је било и оних који су своју срећу, на дубровачким бродовима, потражили негдје другдје дуж Медитерана.

Идући логичним слиједом професор Пекић посебну пажњу посвећује и остацима материјалне и духовне културе. У поглављу под називом *Средњовјековни сјоменици, цркве и црквишта* (199–225) најприје упознаје читаоца са резултатима досадашњих истраживања, акцентујући надгробне споменике и различита тумачења њихове конфесионалне припадности. Његова истраживања показују да се стећци са овог подручја не могу довести ни у какву везу са богумилима, већ да су они, што потврђују сами натписи на њима али и документи из Дубровачког архива, припадали православном становништву.

Саставни дио књиге чини и *Закључак* на српском и енглеском језику (227–238), који ће засигурно дати задовољавајући одговор свима онима који због језичке баријере неће бити у могућности да у цијелости ишчитају ову монографију, затим спискови скраћеница и коришћених извора и литературе (239–259), те регистар географских и личних имена (261–292). Корисно је и то што је књига обogaћена са два картографска приказа, дванаест фотографија и једном генеалошком таблом у којој су прегледно представљени подаци изнијети у тексту.

Укратко, књига *Билећке Рудине у средњем вијеку* оставља утисак једног цјеловитог приказа средњовјековне прошлости билећког краја, који ће, сасвим сигурно, поред научне јавности наћи многе поклонике и међу, како је то сам аутор у уводном дијелу написао, дружељубивим Херцеговцима, који у слободно вријеме најчешће разговарају о шаљивим и честитим догађајима из прошлости, поријеклу породица, бунама, ратовима и о јуначким и људским врлинама.

Бојан Крунић